

ETLA

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY
Lönnrotinkatu 4 B 00120 Helsinki Finland Tel. 358-9-609 900
Telefax 358-9-601 753 World Wide Web: <http://www.etla.fi/>

Keskusteluaiheita – Discussion papers

No. 1167

Annu Kotiranta*

KUKA PELKÄÄ GLOBALISAATIOTA? SUOMALAISTEN PELOT JA TOIVEET SEKÄ TOTEUTUNEET VAIKUTUKSET

* ETLA, Lönnrotinkatu 4B, FIN-00120 Helsinki, Finland. Fax: +358-9-601753. Tel.: +358-9-60990236.
sähköposti: annu.kotiranta@etla.fi.

Kiitokset EValle aineistoista sekä erityisesti Ilkka Haavistolle sekä Petri Rouviselle hyödyllisistä kommentteista.

KOTIRANTA, Annu “KUKA PELKÄÄ GLOBALISAATIOTA? SUOMALAISTEN PELOT JA TOIVEET SEKÄ TOTEUTUNEET VAIKUTUKSET”. Helsinki: ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 2008, 16 s. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847; No. 1167).

TIIVISTELMÄ: Kaksi kolmesta EVAn kyselyyn vuosien 2007 ja 2008 vaihteessa vastanneesta suomalaisesta uskoo, että globalisaatio tarkoittaa työpaikkojen yhä enenevää siirtymistä halvemman työvoiman maihin – kuitenkin 70 prosenttia pitää omaa työpaikkaansa vaikeasti siirrettävänä ja siirron kohteeksi pelkää joutuvansa ainoastaan 8 % vastaajista. Kun sekä kotimaiset että kansainväliset tutkimukset todistelevat globalisaation työvoimavaikutusten olevan varsin maltillisia, voidaan ihmetellä, kuka globalisaatiota pelkää ja miksi? Miksi talouden kansainvälistymisen kokonaisvaltaisten vaikutusten uskotaan olevan murskaavia, omakohtaisten kokemusten ja tulevaisuudennäkymien ollessa huomattavasti positiivisempia? Tässä tarkastelussa saadaan selville, että globalisaation kelkkaan ovat hymyssä suin hypänneet korkeasti koulutetut, palvelusektoreilla työskentelevät ja miehet. Lisäksi huomataan, että käsitykseen globalisaatiosta vaikuttavat enemmän asenteet kuin omakohtaiset kokemukset työmarkkinoilla.

AVAINSANAT: Globalisaatio, kansainvälistyminen, asenteet, ennakkoluulot

JEL-koodit: F02, Z10

KOTIRANTA, Annu WHO IS AFRAID OF GLOBALISATION? FINNS’ HOPES & FEARS AND REALIZED IMPACTS” Helsinki: ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 2008, 16 p. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847; No. 1167).

ABSTRACT: According to EVA’s annual attitude and value survey, two out of three Finns believe that globalization means losing increasing amounts of jobs to low-cost-countries. However, 70 percent of the respondents think that their job is not easily transferrable and only 8 % are afraid that their own job is going to be offshored. As both national and international research indicates that the employment effects of globalization are rather modest, who is afraid of globalization and why? In this analysis it is found that highly educated, service sector, and male employees are the least afraid of globalization. Additionally, it is noticed that attitudes are more important than actual labour market experiences, when it comes to the expectations and perceptions of globalization.

KEYWORDS: Globalization, internationalization, attitudes, prejudice

JEL-Codes: F02, Z10

1.	Johdanto.....	1
2.	Kirjallisuus	1
3.	Globalisaatio yleisellä ja henkilökohtaisella tasolla	3
3.1.	Globalisaation katsotaan heikentävän yleistä hyvinvointia sekä työllisyystilannetta.....	4
3.2.	Henkilökohtaiset näkemykset ja kokemukset optimistisempia.....	5
4.	Keitä globalisaatio arveluttaa, uhkaa ja koskettaa?	5
4.1.	Globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä / työpaikkani säilymistä.....	7
4.2.	On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille	7
4.3.	Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille	7
5.	Globalisaatiomielipiteet perustuvat näkemyksiin, eivät kokemuksiin	8
5.1.	Globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä / työpaikkani säilymistä.....	9
5.2.	On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille	9
5.3.	Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille	10
6.	Johtajat luottavaisia, vasemmistossa pelätään, teollisuus- ja rakennusalalla kärsitään.....	10
6.1.	Koulutus	10
6.2.	Ammattiryhmä - johtajat luottavaisina	10
6.3.	Puoluekanta - vasemmisto muita pelokkaampaa.....	11
6.4.	Toimiala - talous- ja rakennussektorilla uskotaan positiivisiin vaikutuksiin	12
6.5.	Lääni - eteläsuomalaisilla suopein näkemys	12
7.	Kuka pelkää globalisaatiota?	13
8.	Suomi ja maailma kärsivät - minä en	14
8.1.	Mistä globalisaatiopelko kumpuaa?	15
	<i>Lähteet</i>	16

1. Johdanto

Globalisaatio herättää tunteita. Kulunut termi yhdistetään Suomessa massairtisanomisiin, ylikansallisiin jättyyhtiöihin, halpatyömaihin sekä toisaalta Nokian menestystarinaa sekä laajaan ja hedelmälliseen kansainväliseen yhteistyöhön. EVAn vuoden 2008 ”Suomi, EU ja maailma”-kyselyssä selvitettiin suomalaisten asenteita ja kokemuksia liittyen globalisaatioon sekä yleisellä että henkilökohtaisella tasolla¹.

Talouden globalisaatio käsitetään vapaampana maailmanlaajuisena kauppana, jonka positiiviset hyvinvointivaikutukset koko maailman mittakaavassa ovat ilmeisiä, kun taustalla ovat talousteorian oletukset täydellisesti toimivista markkinoista. Maailmankaupan kiihtyneellä kasvulla on epäilemättä vaikutuksia työllisyyteen ja hyvinvointiin myös epätäydellisessä tosimailmassa, joskin keskustelu vaikutusten suunnasta ja muodosta käy kiivaana, eikä yksiselitteisiä vastauksia ole toistaiseksi löydetty. Tässä tarkastelussa kartoitetaan suomalaisten näkemyksiä sekä kokemuksia globalisaatiosta sekä sen työllisyysvaikutuksista, vertaillaan henkilökohtaisten vaikutusten ja yleisten vaikutusten suhdetta, sekä tarkastellaan mielipiteisiin vaikuttavia taustatekijöitä. Saatuja tuloksia peilataan muihin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin sekä työllisyysvaikutuksia estimoiviin tarkasteluihin.

2. Kirjallisuus

Globalisaatioon tiiviisti liitetyn toimintojen ulkomaille siirtämisen työllisyysvaikutuksia on estimoitu suomalaisaineistolla jonkin verran. Ali-Yrkön (2006b) toteuttaman yrityksille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan Suomesta on siirtynyt työpaikkoja ulkomaille 2000-luvulla noin 10 000–23 000, joka vastaa noin 1–1,5 prosenttia yrityssektorin kokonaistyöllisyydestä. Ali-Yrkön (2006a) mukaan suomalaiset yritykset ovatkin siirtäneet toimintojaan ulkomaille paljon vähemmän kuin on yleisesti luultu. Ali-Yrkön ja Rikaman (2008) mukaan yrityksistä noin viidennes on vuosien 2001–2006 välisenä aikana siirtänyt tai ulkoistanut toimintojaan ulkomaille. Siirtojen negatiivisista työllisyysvaikutuksista kärsivät tulosten mukaan lähinnä

¹ Kyselyn tuloksia on raportoitu laajasti EVA raportissa ”Kenen joukoissa seisot”, joka on ladattavissa EVAn internetsivuilta (www.eva.fi).

alhaisen koulutusasteen saaneet työntekijät, sen sijaan korkeakoulutasoisen koulutuksen saaneiden työllisyysnäkökymien arvioidaan parantuvan tulevien vuosien aikana. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyy Tilastokeskuksen (2008) tekemä tuore selvitys. Sen mukaan toimintojen siirtoihin liittyvä tulevaisuuden työllisyystilanne riippuu paljolti tarkasteltavasta työntekijäryhmästä. Yli 50 henkeä työllistävästä yrityksistä noin 4 % uskoo korkeasti koulutettujen työpaikkojen vähenevän vuosina 2007–2009 kun taas alhaisemman koulutusasteen työpaikkojen katoamiseen uskoo 10 % vastaajayrityksistä. Ulkomaille siirtämisen positiivisiin työvoimavaikutuksiin kotimaassa uskoo 2–4 % yrityksistä. Deschryvere ja Kotiranta (2008) huomauttavat, että työllisyysvaikutuksia tarkasteltaessa merkitsevää on sektorin lisäksi se, siirretäänkö toimintoja yrityksen sisällä vai ulkoistetaan toimintoja ulkomaille.

Talouden kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksia on tutkittu myös kansainvälisesti. Geishecker (2008) saa pitkälti yhteneviä tuloksia suomalaistutkimusten kanssa, kun käytössä on laaja saksalaisaineisto. Hänen mukaansa talouden kansainvälistyminen lisää epävakautta kotimaisilla työmarkkinoilla, tosin varsin maltillisesti. Tanskalaisaineistoa hyödyntävän Munchin (2005) mukaan toimintojen ulkomaille ulkoistukset lisäävät työsuhteen loppumisen todennäköisyyttä kotimaassa. Tulosten mukaan korkeasti koulutetuilla tämä tarkoittaa käytännössä siirtymistä työstä toiseen, kun matalamman koulutustason saaneilla seurauksena on useammin työttömyys. Toimintojen ulkomaille siirtämisten ja ulkoistusten työllisyysvaikutuksia koostaneet Kotiranta, Lundan ja Ylä-Anttila (2008) toteavatkin kirjallisuuden antavan maltillisen, joskin hajanaisen kuvan lopullisista työllisyysvaikutuksista. Kansainväliset tulokset tukevat myös suomalaistutkimusten arvioita kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksista eri koulutusryhmille.

Myös globalisaationäkemyksiä on tutkittu kansainvälisesti. Edwardsin (2006) mukaan käsitykseen globalisaatiosta vaikuttavat muun muassa työllisyystilanne ja yleinen näkemys markkinatalouden toimivuudesta. Myös korkea koulutustaso on yhteydessä positiiviseen näkemykseen talouden kansainvälistymiskehityksestä, kun taas yleinen tyytymättömyys markkinatalouteen heikentää arviota myös kansainvälisestä kaupasta. Yleistä näkemystä globalisaatiosta heikentävät tulosten mukaan myös esimerkiksi korkeampi ikä, köyhyys, talouden taantumiseen seuraavan vuoden sisällä uskomisen sekä konservatiiviset arvot. Magaloni ja Romero (2004) tutkivat eteläamerikkalaisten globalisaationäkemyksiä ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Tulosten mukaan miesten kuva globalisaatiosta on naisia positiivisempi, kuten myös korkeammin koulutettujen ja oikeistopuolueita äänestävien. Sen sijaan muun muassa korkea ikä ja

työttömyys ovat negatiivisesti yhteydessä globalisaatiomielipiteeseen. Wolfe ja Mendelsohn (2005) tarkastelevat syitä kaupan kansainvälistymisen tukemiseen. Heidän mukaansa yhteyttä koulutusasteeseen, sukupuoleen tai ikään ei voida vahvistaa. Kanadalaisaineistolla toteutetussa tutkimuksessa huomataan sen sijaan, että negatiiviset näkemykset ovat yhteydessä vahvaan hyvinvointivaltion kannatukseen sekä kielteisempään asenteeseen USA:ta kohtaan. Mayda ja Rodrik (2005) käyttävät ISSP:n² aineistoja tutkiakseen ihmisten asenteita kansainvälistyvistä taloudesta. Tulosten mukaan miehet, hyvin toimeentulevat ja ylempään sosiaaliseen luokkaan kuuluvat ovat innokkaimpia vapaan kansainvälisen kaupan kannattajia. Koulutuksen lisäyksen vaikutus on sen sijaan negatiivinen, ellei sitä yhdistetä korkeaan bruttokansantuotteeseen. Kielteisesti asenteisiin vaikuttaa myös mm. kansallisyylpeys sekä naapurustoyhteisöllisyyden tunne.

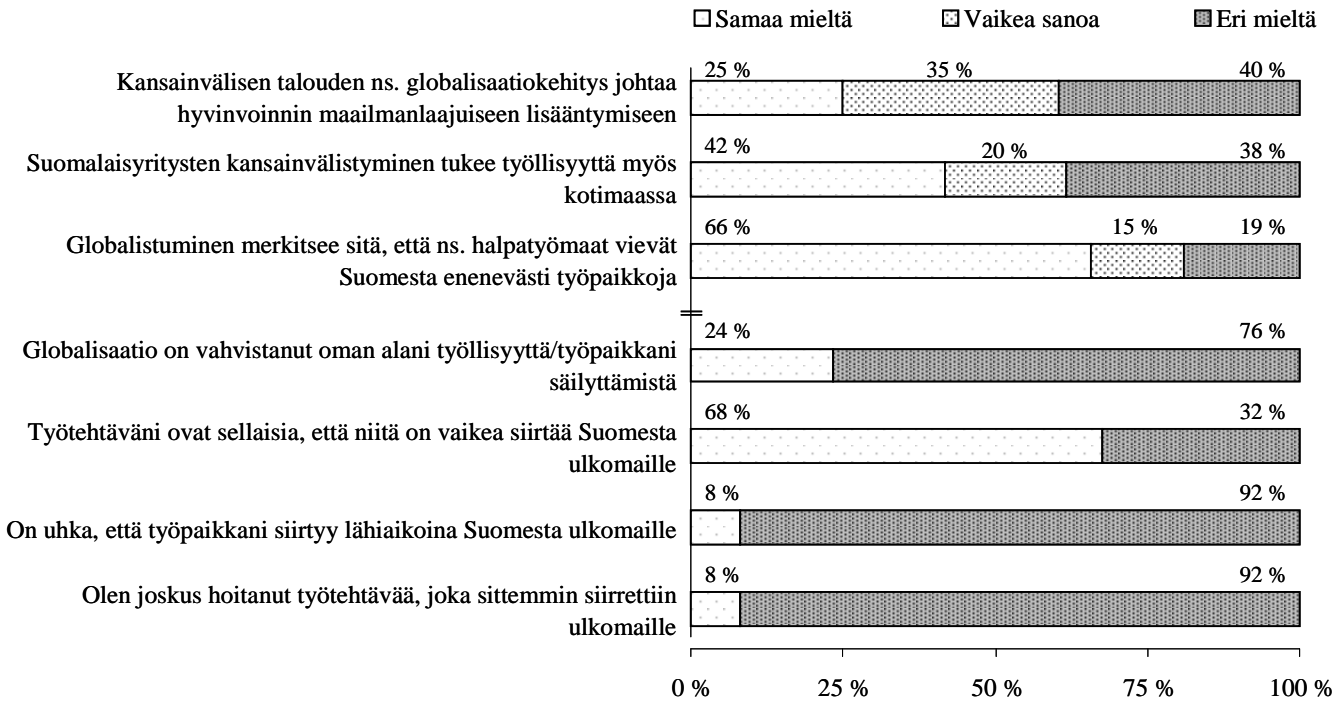
Vaikka globalisaation toteutuneista työllisyysvaikutuksista sekä kansalaisten näkemyksistä tehdyt tutkimukset eivät kerrokaan täysin yhdenmukaista tarinaa, voidaan niistä nostaa esille muutamia yhdistäviä tekijöitä. Lähes kaikissa tarkasteluissa esiin nousee koulutusaste, jonka vaikutukset heijastuvat sekä talouden kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksia tarkastelleiden tutkimusten tuloksiin, että ihmisten mielipiteisiin. Se yhdistetään toistuvasti parempiin työllisyysnäkömiin sekä positiivisempiin arvioihin globalisaation vaikutuksista. Myös miehet kokevat globalisaation positiivisemmin kuin naiset. Viitteitä löydetään myös konservatiivisempien arvojen negatiivisista yhteyksistä globalisaation näkemyksiin. Nämä seikat ovat mielenkiinnon kohteina myös tässä analyysissä - toteutuvatko maailmalla tehtyjen tutkimusten ennustukset myös Suomessa?

3. Globalisaatio yleisellä ja henkilökohtaisella tasolla

Seuraavassa tarkastellaan EVAn kyselyyn vastanneiden mielipiteitä ja käsityksiä globalisaatiosta sekä yleisellä että henkilökohtaisella tasolla. Talousteorian ruusuinen globalisaatiokuva ei juuri saa tukea kysyttäessä suomalaisilta globalisaation yleisistä vaikutuksista.

² ISSP on lyhenne sanoista International Social Survey Programme. Aineisto sisältää 23 maata (mm. USA, Japani, Kanada, useita läntisiä ja itäisiä maita sekä yhden kehittyvän maan (Filippiinit)). Vastaajia on yli 28 000.

Kuva 1: Globalisaatiomielipiteet

3.1. Globalisaation katsotaan heikentävän yleistä hyvinvointia sekä työllisyys-tilannetta

Ainoastaan neljännes kyselyyn vastanneista uskoo, että globalisaatio johtaa hyvinvoinnin maailmanlaajuiseen lisääntymiseen ja jopa 40 prosenttia on päinvastaista mieltä. Lähes yhtä moni ei kuitenkaan osaa määritellä kantaansa. Siirryttäessä koko maapallon tasolta kansalliselle tasolle, arviot ovat jo positiivisempia: Uusien kotimaisten työpaikkojen syntymiseen suomalaisyritysten kansainvälistymisen myötä uskoo reilu 40 prosenttia vastaajista. Kuitenkin lähes yhtä moni on sitä mieltä, ettei suomalaisyritysten kansainvälistyminen tue työllisyyttä kotimaassa. Globalisaatiokeskustelussa työvoimavaikutuksilla tarkoitetaan usein työpaikkojen siirtymistä halvemman työvoiman maihin, kuten Kiinaan ja Intiaan. Kyselyyn vastanneista 66 prosenttia allekirjoittaa väitteen, jonka mukaan globalisaatio tarkoittaa sitä, että halpityömaat vievät Suomesta yhä enenevästi työpaikkoja.

Suomalaisten näkemykset globalisaation hyvinvointi- ja työllisyysvaikutuksista yleisellä tasolla ovatkin pähkinänkuoressa varsin negatiivisia - usko globalisaation positiivisiin hyvinvointivaikutuksiin on heikko, suomalaisyritysten kansainvälistymisen työllisyysvaikutukset arvioidaan yhtä usein positiivisiksi kuin negatiivisiksi ja kaksi kolmannesta katsoo globalisaation tarkoittavan työpaikkojen katoamista halvemman työvoiman maihin.

3.2. Henkilökohtaiset näkemykset ja kokemukset optimistisempia

Siirryttäessä tarkastelemaan henkilökohtaisempaa tasoa poikkeavat näkemykset edellä esitetyistä synkistä luvuista. Alle neljännes³ katsoo omien tai oman alansa työllisyysnäkökymien parantuneen globalisaation myötä. Vaikka valtaosa uskoo globalisaation tarkoittavan suomalaisten työpaikkojen katoamista halvemmän työvoiman maihin, pitää omaa työpaikkaansa vaikeasti siirrettävänä lähes 70 prosenttia vastaajista. Kun kysymys asetetaan vielä henkilökohtaisemmin, on näkemys vieläkin positiivisempi: oman työpaikkansa kokee uhattuna noin 8 prosenttia vastaajista, kun kysytään työpaikan siirtymisestä lähitulevaisuudessa ulkomaille. Suoria omakohtaisia kokemuksia työtehtävien siirrosta on yhtä harvalla; 8 prosenttia vastaa hoitaneensa työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille.

4. Keitä globalisaatio arveluttaa, uhkaa ja koskettaa?

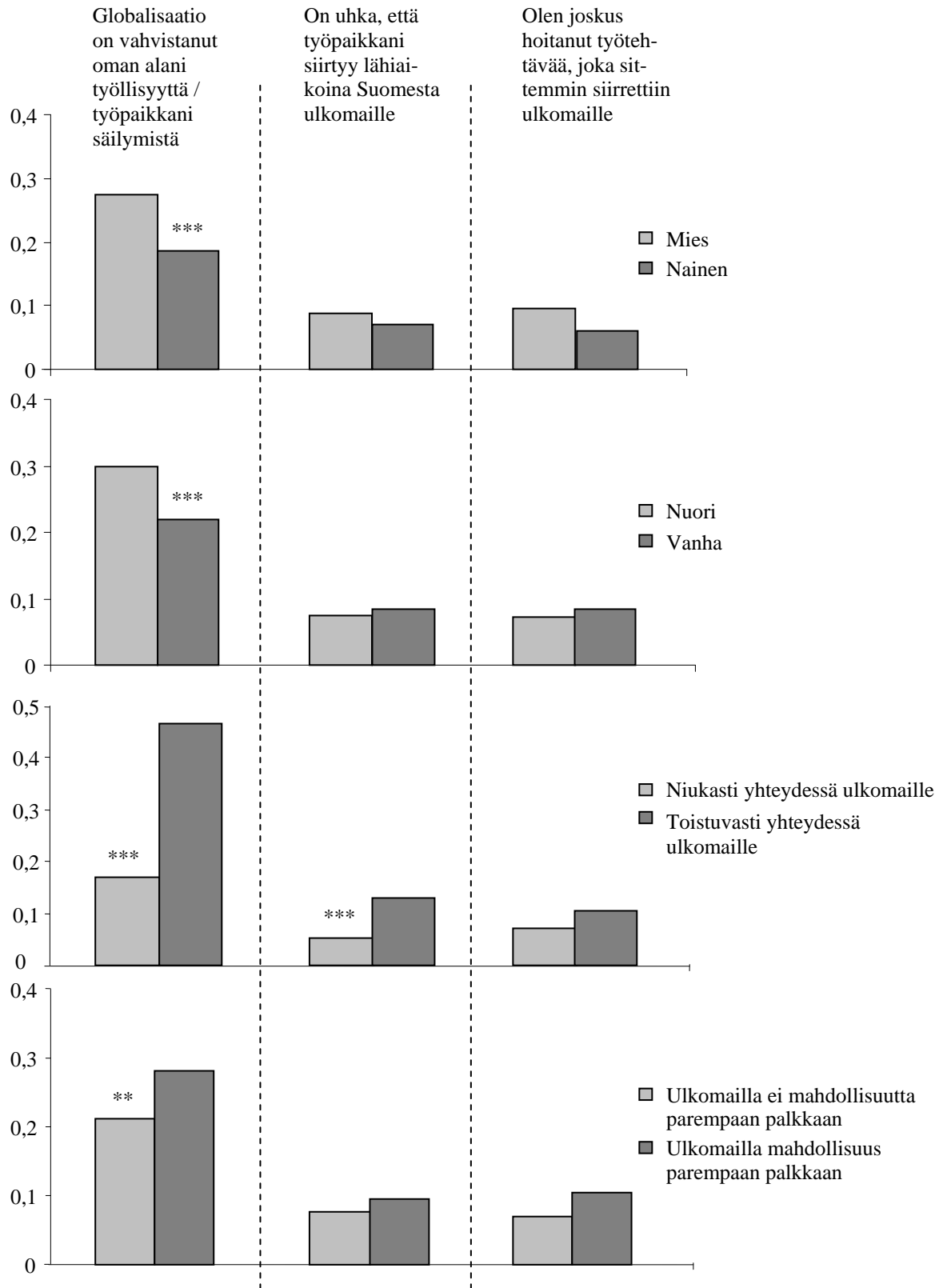
Vaikka globalisaatiota pidetään yleisellä tasolla varsin negatiivisena ilmiönä, harva vastaaja kokee sen henkilökohtaisena uhkana. Näkemykseen globalisaatiosta ja sen ilmiöistä vaikuttavat kuitenkin monet vastaajien ominaisuudet, kuten sukupuoli ja ikä. Seuraavassa on tarkasteltu eri ryhmien suhtautumista kolmeen globalisaatioon liittyvään väittämään:

- Globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä / työpaikkani säilymistä
- On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille
- Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille

Seuraavassa on vertailtu edellä esitettyihin väittämiin myönteisesti vastanneiden määrää vastaajien ominaisuuksien mukaan jaoteltuna.

³ Otoksesta poistettu vastaukset ”en osaa sanoa” sekä ”en ole / en ole ollut työelämässä”.

Kuva 2: Globalisaationäkemyksen yhteys henkilökohtaisiin tekijöihin

Tilastollisesti merkitsevät erot on merkitty tähdin seuraavasti:

* $p < 0,1$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

4.1. Globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä / työpaikkani säilymistä

Kuvan 2 ensimmäisessä sarakkeessa on vertailtu eri vastaajaryhmien käsityksiä maapalloistumisen työllisyysvaikutuksista. Eroja syntyykin runsaasti ja eniten globalisaation positiivisiin työllisyysvaikutuksiin uskovat tulosten mukaan miehet, nuoret (alle 45-vuotiaat), runsaasti ulkomaihin työnsä puolesta yhteydessä olevat sekä ne, jotka uskovat, että tienaisivat ulkomailta paremmin kuin tällä hetkellä kotimaassa. Miehistä positiivisiin vaikutuksiin luottaa lähes 30 prosenttia kun naisilla osuus jää reilusti alle kahdenkymmenen prosentin. Myös parempiin ulkomaisiin ansaitsemismahdollisuuksiin uskovat ovat muita useammin globalisaation vahvistaneen omia tai oman alansa työllisyysnäkömiä. Kaikkein positiivisimman arvion globalisaation omakohtaisista vaikutuksista antavat kuitenkin ne, jotka ovat työnsä puolesta runsaasti yhteydessä ulkomaille - näistä vastaajista jopa 45 prosenttia uskoo hyötynensä globalisaatiosta. Vain niukasti ulkomaisia kontakteja työssään käyttävistä väitteen allekirjoittaa alle viidennes.

4.2. On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille

Keskimmäisessä sarakkeessa tarkastellaan eri vastaajaryhmien kokemaa työpaikan menettämisen uhkaa. Iällä, sukupuolella tai arviolla omista tuloista ulkomailta ei tehdyn tarkastelun mukaan ole yhteyttä siihen, kuinka uhatuiksi vastaajat kokevat työpaikkansa. Paljon ulkomaille yhteydessä olevat sen sijaan uskovat, että heidän työpaikkansa on suuremmassa vaarassa siirtyä lähiaikoina ulkomaille - niukasti ulkomaille yhteydessä olevista työpaikan siirtymistä pelkää reilu 5 prosenttia, kun runsaasti kansainvälisiä kontakteja työssään käyttävistä työpaikkansa uhatuksi kokee noin 13 prosenttia vastaajista.

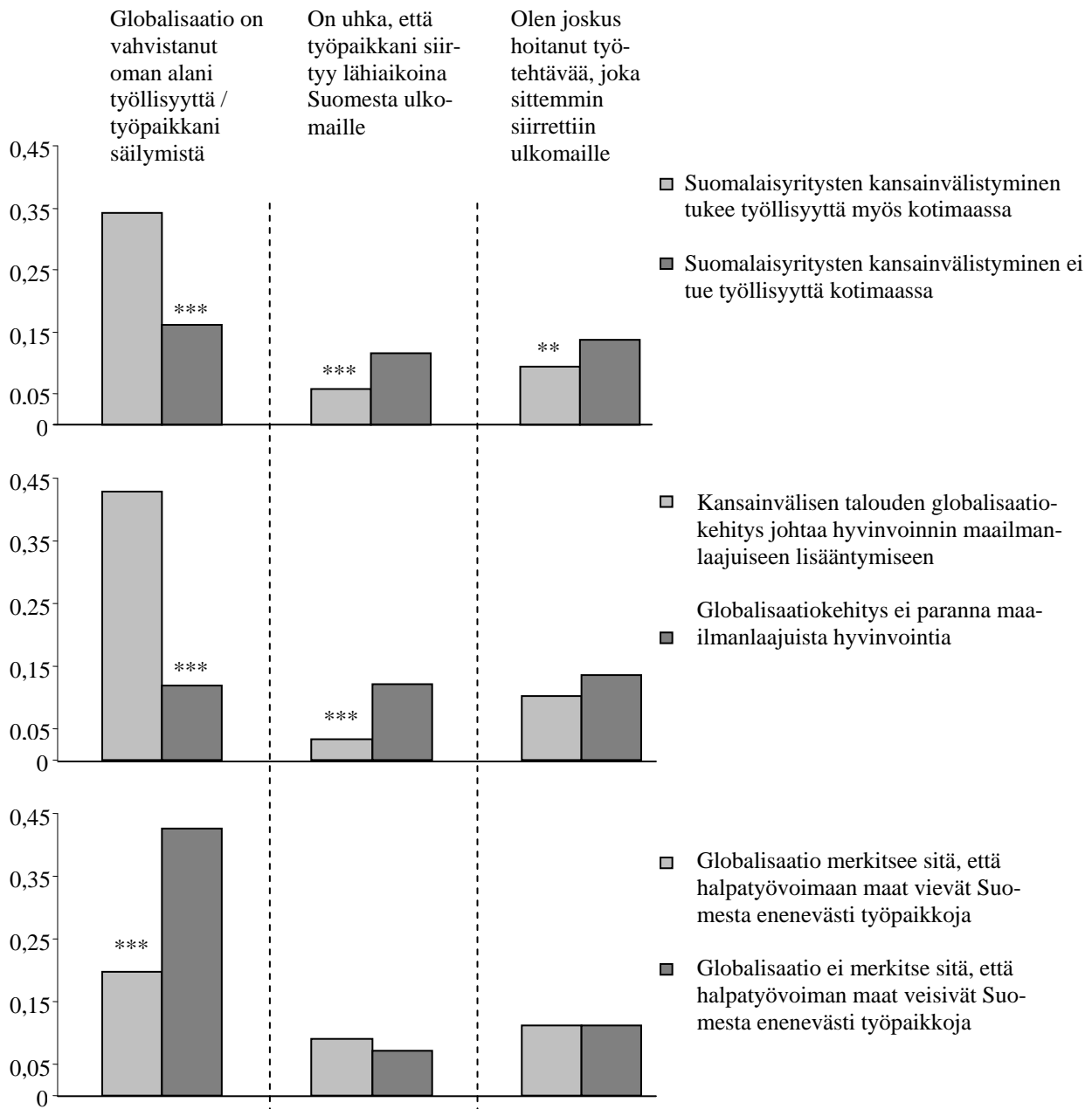
4.3. Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille

Kun tarkastellaan globalisaation realisoituneita työllisyysvaikutuksia, häviävät erot lähes täydellisesti. Vaikka tulokset tukevat edellisten kysymysten vastausjakaumaa siten, että positiiviseen globalisaatiokehitykseen uskovat ja vähemmän uhkaa tuntevat ovat harvemmin joutuneet työpaikan siirtämisen kohteeksi, eivät ryhmien väliset erot ole tilastollisesti merkitseviä. Globalisaation todelliset vaikutukset näyttäisivätkin siis, erilaisista näkemyksistä huolimatta, jakautuvan tasaisesti vastaajien kesken.

5. Globalisaatiomielipiteet perustuvat näkemyksiin, eivät kokemuksiin

Henkilökohtaisten ominaisuuksien lisäksi mielenkiintoista on tarkastella yleisten globalisaatiokäsitysten ja kolmen henkilökohtaisen globalisaatiokysymyksen välisiä interaktioita. Kuvassa 3 on havainnollistettu vastausjakaumaa sen perusteella, mikä oli vastaajan näkemys globalisaatiosta yleensä. Sarakkeet vastaavat kuvan 2 sarakejakoa.

Kuva 3: Globalisaationäkemyksen yhteys yleisiin mielipiteisiin kansainvälistymisestä

Tilastollisesti merkitsevät erot on merkitty tähdin seuraavasti:

* $p < 0,1$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

5.1. Globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä / työpaikkani säilymistä

Ensimmäisessä sarakkeessa vertaillaan väitteeseen ”globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä/työpaikkani säilymistä” myöntävästi vastanneiden jakaumaa yleisen globalisaatiokäsityksen mukaan. Ei liene yllätys, että vastaajat, joiden mielestä suomalaisyritysten kansainvälistyminen tukee myös kotimaista työllisyyttä, uskovat vahvemmin myös oman alansa hyötyneen kansainvälistymiskehityksestä. Jopa reilu kolmannes suomalaisyritysten kansainvälistymisen positiivisiin työllisyysvaikutuksiin uskova on sitä mieltä, että positiivisia vaikutuksia on koettu myös omalla toimialalla. Muista vastaajista tätä mieltä on ainoastaan 16 prosenttia. Samaa linjaa noudattelee myös seuraavan kysymyksen vastausjakauma, jossa tarkastellaan yleisen globalisaatiokäsityksen ja omien työllisyysnäkemysten välistä yhteyttä. Globalisaatiokehityksen positiivisiin hyvinvointivaikutuksiin uskovista 42 prosenttia uskoo myös oman alansa työllisyyden hyötyneen kehityksestä, kun vastakkaista mieltä olevista ainoastaan 12 prosenttia uskoo oman toimialansa hyötyneen talouden kansainvälistymisestä. Myös viimeisen rivin kysymys työpaikkojen siirtymisestä vahvistaa näkemystä, jonka mukaan globalisaatiota yleisellä tasolla positiivisena ilmiönä pitävät uskovat myös useammin itse hyötyneensä kansainvälistymisestä. Tarkasteluissa ei kuitenkaan pureuduta vaikutuksen suuntaan - yhtä hyvin on mahdollista, että positiiviset kokemukset omassa työelämässä vaikuttavat positiivisesti näkemykseen talouden kansainvälistymisestä ja sen vaikutuksista.

5.2. On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille

Suuria yllätyksiä ei tarjoa myöskään toinen sarake, jossa tarkastelun kohteena on oman työpaikan menettämisen uhka. Kansainvälistymisen positiivisiin työllisyysvaikutuksiin uskovat kokevat työpaikkansa vähemmän uhatuksi kuin ne, joiden mielestä suomalaisyritysten kansainvälistyminen ei tuo kotimaista työllisyyttä. Myös globalisaation myötä yleisen hyvinvoinnin kasvuun uskovat pitävät työpaikkaansa muita vastaajia turvatumpana - ainoastaan 3 prosenttia globalisaation maailmanlaajuisiin positiivisiin hyvinvointivaikutuksiin uskovista sanoo työpaikkansa olevan vaarassa siirtyä ulkomaille lähitulevaisuudessa. Vastaajista, jotka eivät usko globalisaation poikivan positiivisia hyvinvointivaikutuksia, työnsä menettämisen uhkaa koki jopa nelinkertainen määrä, 12 prosenttia. Sen sijaan uskomuksella halpatyömaiden roolista kotimaan työllisyysvaikutuksiin ei ole yhteyttä työpaikan menettämisen uhkaan.

5.3. Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille

Viimeisessä sarakkeessa tarkastellaan yleisen mielipiteen yhteyttä globalisaation konkreettisiin henkilökohtaisiin työllisyysvaikutuksiin. Kansainvälistymisen positiivisiin vaikutuksiin uskovista ainoastaan 10 prosenttia on joutunut työpaikan siirron kohteeksi kun taas kansainvälistymisen työllisyysvaikutukset negatiivisessa valossa näkevistä omakohtaisia kokemuksia ulkomaille siirtyneestä työpaikasta on 14 prosentilla. Muissa ryhmissä vastaajien välillä ei ole eroja. Yksinkertaistaen voidaankin todeta, että globalisaatiomielipide ei tarkastelun mukaan juurikaan liity omakohtaisiin kokemuksiin.

6. Johtajat luottavaisia, vasemmistossa pelätään, teollisuus- ja rakennusalaalla kärsitään

Edellä esitellyt tarkastelut perustuvat puhtaasti yksiulotteisiin interaktioihin, joiden taustalla saattaa olla useita tekijöitä. Vertailtaessa esimerkiksi naisten ja miesten tai nuorten ja vanhojen työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia on syytä pitää mielessä, että taustalla saattavat vaikuttaa monet muut tekijät. Seuraavaksi tarkastellaankin koulutuksen, ammattiaseman, puoluekannan, toimialan sekä asuinlänin yhteyksiä vastaajien näkemyksiin.

6.1. Koulutus

Koulutuksella on kirjallisuuden mukaan selkeä rooli kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksiin sekä suuri vaikutus ihmisten mielipiteisiin. Nämä tulokset saavat tukea myös tässä tarkastelussa, sillä korkean ammatillisen koulutuksen saaneet uskovat selvästi eniten hyötyneensä globalisaatiosta. Lisäksi he kokevat työpaikkansa vain vähän uhatuiksi ja ovat harvoin joutuneet työtehtävien siirron kohteeksi.

6.2. Ammattiryhmä – johtajat luottavaisina

Ammattiryhmistä johtajien näkemys globalisaation työllisyysvaikutuksista omalla sektorilla tai omassa työpaikassa on selvästi muita ammattiryhmiä myönteisempi. Jopa 36 prosenttia johtavassa asemassa olevista tai ylemmistä toimihenkilöistä tukee väitettä, jonka mukaan globalisaatio on vahvistanut henkilökohtaisia tai oman alan työllisyysnäkyymiä. Muista ammatti-

Taulukko 1: Taustatekijöiden yhteys globalisaatiomielipiteeseen

	Globalisaatio on vahvistanut oman alan työllisyyttä / työpaikkani säilymistä		On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille		Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille	
	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Koulutus						
Ei ammatillista koulutusta *	27 %	73 %	17 %	83 %	3 %	97 %
2-asteen am. koulutus	14 %	86 %	11 %	89 %	12 %	88 %
Opistotason am. koulutus	21 %	79 %	6 %	94 %	6 %	94 %
Korkeakoulutason am. koulutus	34 %	66 %	6 %	94 %	7 %	93 %
Ammattiryhmä						
Johtaja tai ylempi toimihenkilö	36 %	64 %	8 %	92 %	10 %	90 %
Alempi toimihenkilö	19 %	81 %	8 %	92 %	6 %	94 %
Työntekijä	17 %	83 %	10 %	90 %	9 %	91 %
Yrittäjä tai maatalousyrittäjä	21 %	79 %	6 %	94 %	7 %	93 %
Puoluekanta						
Oikeisto	27 %	73 %	6 %	94 %	10 %	90 %
Keskusta	25 %	75 %	6 %	94 %	6 %	94 %
Vasemmisto	20 %	80 %	12 %	88 %	6 %	94 %
Muu	20 %	80 %	9 %	91 %	11 %	89 %
Toimiala						
Maa- ja metsätalous	12 %	88 %	10 %	90 %	5 %	95 %
Teollisuus ja rakennustoiminta	36 %	64 %	19 %	81 %	13 %	87 %
Yksityiset palvelut	26 %	74 %	5 %	95 %	8 %	92 %
Julkiset palvelut	14 %	86 %	2 %	98 %	5 %	95 %
Lääni						
Etelä-Suomi	30 %	70 %	8 %	92 %	9 %	91 %
Länsi-Suomi	17 %	83 %	10 %	90 %	9 %	91 %
Itä-Suomi	25 %	75 %	7 %	93 %	7 %	93 %
Oulu	23 %	77 %	3 %	97 %	5 %	95 %
Lappi *	0 %	100 %	10 %	90 %	6 %	94 %
Keskimmäärin	24 %	76 %	8 %	92 %	8 %	92 %

* ryhmässä on varsin vähän havaintoja, joten jakautumia tulee tulkita varoen

Kysymykset, joissa ryhmien väliset erot ovat merkitseviä chi2-testin mukaan, on merkitty pystyviivoin seuraavasti:

┆ p < 0,15 | p < 0,05 || p < 0,01

ryhmistä väitteen allekirjoittaa 17–21 prosenttia vastaajista. Sen sijaan näkemykset siitä, uhkaako globalisaatio omaa työpaikkaa sekä henkilökohtaiset kokemukset ulkomaille siirtyneistä työtehtävistä eivät ole yhteydessä ammattiasemaan. Tämä antaa viitteitä siitä, ettei johdettavassa asemassa olevien positiivinen käsitys globalisaation työllisyysvaikutuksista perustu ainakaan suoranaisesti henkilökohtaisiin kokemuksiin.

6.3. Puoluekanta - vasemmisto muita pelokkaampaa

Jaoteltaessa vastaajat puoluekannan mukaan oikealle, vasemmalle, keskelle tai muihin⁴ huomataan, että käsitykset globalisaatiosta ovat löyhässä yhteydessä poliittiseen näkemykseen,

⁴ Oikealla Kokoomus, Perussuomalaiset sekä Kristillisdemokraatit, keskellä Keskusta, Vihreät sekä RKP, vasemmalla Vasemmistoliitto ja SDP, ryhmässä ”muut” jokin muu puolue tai ryhmittyminen, en äänestäisi lainkaan, en osaa sanoa ja en halua sanoa.

kun taas konkreettiset vaikutukset eivät katso puoluekantaa. Kysyttäessä näkemyksiä oman alan työllisyysvaikutuksista, positiivisimmat arviot antavat Suomen poliittisessa maastossa oikealle ja keskelle sijoittuvien puolueiden kannattajat, joista 25–27 prosenttia tukee väitettä oman alan tai oman työpaikan säilymisen vahvistumisesta. Vasemmistopuolueiden kannattajat pitävät keskimääräistä vastaajaa suurempana uhkaa työpaikkojen siirtymisestä ulkomaille. Kun muiden puolueiden kannattajista oman työpaikkansa kokee uhatuksi 6-9 prosenttia vastaajista, on vastaava luku vasemmistopuolueiden kannattajien keskuudessa yli 12 prosenttia. Kuitenkin ensimmäisen ja kolmannen väittämän vastausjakauman ollessa tilastollisesti tasajakautunut näyttää siltä, että todelliset vaikutukset eivät liity puoluekantaan, vaan työvoimavaikutukset ovat yhtäläiset kaikkien puolueiden kannattajien keskuudessa.

6.4. Toimiala - talous- ja rakennussektorilla uskotaan positiivisiin vaikutuksiin

Toimialalla on huomattavaa merkitystä globalisaatiomielipiteisiin. Selvästi positiivisin mielikuva kotimaisista työllisyysvaikutuksista on teollisuudessa ja rakennussektorilla työskentelevillä, joista 36 prosenttia uskoo globalisaation vahvistaneen oman alansa työllisyyttä tai työpaikkansa säilymistä. Maa- ja metsätaloudessa sekä julkisella palvelusektorilla työskentelevät kokevat globalisaation vaikutukset selkeästi negatiivisemmiksi, kun ainoastaan alle 15 prosenttia allekirjoittaa väitteen kohentuneista työllisyysnäköistä. Myös työpaikan menettämisen uhan välillä on selkeitä toimialoittaisia eroja. Kun muilla toimialoilla työpaikkansa menettämistä ulkomaille siirtämisen seurauksena pelkää 2-10 prosenttia, on vastaava luku teollisuus- ja rakennustoiminnassa yllättäen 19 prosenttia. Turvatuimmaksi olonsa kokevat julkisella sektorilla työskentelevät, joista jopa 98 prosenttia arvioi, ettei heidän töitään olla siirtämässä ulkomaille lähitulevaisuudessa. Teollisuudessa ja rakennustoiminnassa työskentelevien huolestuneet näkemykset vaikuttaisivatkin pohjautuvan omakohtaisiin kokemuksiin. 13 prosenttia vastaajista kertoo hoitaneensa työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille. Muilla sektoreilla jäädään reippaasti alle 10 prosentin.

6.5. Lääni – eteläsuomalaisilla suopein näkemys

Eri lääneissä asuvat vastaajat suhtautuvat globalisaatioon varsin yksimielisesti. Ainoastaan ensimmäiseen väittämään globalisaation työllisyysvaikutuksista saadaan tilastollisesti merkittäviä eroja. Penseimmin globalisaatioon suhtautuvat länsisuomalaiset sekä lapin läänissä asuvat. Positiivisimman arvion antavat eteläsuomalaiset.

7. Kuka pelkää globalisaatiota?

Vaikka yksiulotteisissa tarkasteluissa päästäänkin tutkimaan eri taustatekijöiden vaikutuksia vastaajien globalisaationäkemyksiin yksi kerrallaan, saattavat saadut tulokset kertoa vain osan totuudesta. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella monen tekijän yhtäaikaista vaikutusta mielenkiinnon kohteena olevaan muuttujaan. Tämä onnistuu moniulotteisen regressioanalyysin⁵ avulla, jolloin pystytään tarkastelemaan eri muuttujien yhteyksiä globalisaatiopelkoon, kun niistä on puhdistettu muiden tekijöiden vaikutus. Tulokset siitä, ketkä vastaajat kokevat työpaikkansa uhatuksi on raportoitu taulukossa 2.

Taulukko 2: Moniulotteisen analyysin tulokset

Selitettävä: Työpaikan ulkomaille siirtymisen uhka	Kerroin ¹
Ikä	0.02
Nainen	0.62 *
Toistuvasti yhteydessä ulkomaille	1.41 ***
Koulutus ²	
Ammattikoulu	-0.45
Opistotaso	-0.88
Ammattikorkeakoulu	-1.13 *
Ammattiryhmä ³	
Johtaja tai ylempi toimihenkilö	-0.13
Alempi toimihenkilö	-0.31
Yrittäjä tai maatalousyrittäjä	-0.74
Puoluekanta ⁴	
Oikea	-0.72 +
Vasen	0.27
Keskusta	-0.31
Toimiala ⁵	
Teollisuus- ja rakennustoiminta	0.12
Yksityiset palvelut	-1.57 **
Julkiset palvelut	-2.22 ***
Lääni ⁶	
Itä-Suomi	-0.35
Etelä-Suomi	-0.39
Oulu	-1.90 *
Lappi	-0.52
Vakiotermi	-1.87 *

1) Kerrointen tilastollinen merkitsevyys on merkitty seuraavasti: +p<0,15 *p<0,10 **p<0,05 ***p<0,01 P-arvo kertoo erehtymisen todennäköisyyden.

Verrokkiryhminä 2) "ei ammatillista koulutusta", 3) "työntekijä", 4) "muu, en tiedä/osaa sanoa/äänestä", 5) "maa- ja metsätalous", 6) "Länsi-Suomi"

⁵ logistinen regressio, jossa 1=on uhka, että työpaikkani siirtyy lähitulevaisuudessa ulkomaille

Tarkasteltaessa vastaajan kotilääniä huomataan, että Oulun läänissä asuvat vastaajat kokevat työpaikkansa olevan vähemmän uhattuna kuin muissa lääneissä asuvat vastaajat. Toisin kuin yksiulotteisessa analyysissä, vastaajan ikä ei ole yhteydessä koettuun uhkaan. Sen sijaan sukupuoli on merkitystä - naiset kokevat työpaikkansa enemmän uhatuiksi kuin miehet. Koulutuksen vaikutukset säilyvät yhdenpitävinä yksiulotteisen analyysin tulosten kanssa. Ainoaksi merkitseväksi tulokseksi jää korkean asteen ammatillinen koulutus, jonka saaneet vastaajat kokevat työpaikkansa turvatumaksi, kuin alhaisemman koulutusasteen saaneet vastaajat.

Myös puoluekannalla on tulosten mukaan suuntaa-antavia vaikutuksia näkemyksiin oman työpaikan menettämisen pelosta. Moniulotteisen analyysin tulosten mukaan muita äänestäjiä turvatuimmaksi kokevat olonsa oikeistopuolueiden kannattajat. Yksiulotteisessa tarkastelussa saatua tulosta siitä, että vasemmistopuolueiden kannattajat kokisivat työpaikkansa muita uhatummaksi, ei voida kuitenkaan vahvistaa.

Selkeitä tuloksia saadaan myös vertailtaessa eri toimialoilla työskenteleviä vastaajia. Vertailuryhmänä on maa- ja metsäteollisuus, johon verrattuna sekä yksityisellä että julkisella palvelusektorilla työskentelevät pitävät työpaikkaansa selvästi turvatumpana.

Tarkasteltaessa ammattiryhmiä vahvistetaan aiempi tulos, jonka mukaan ammattiasemalla ei ole yhteyttä vastaajien kokemaan uhkaan. Sen sijaan analyysiin sisällytetty indikaattori henkilöiden työtehtävien kansainvälisyydestä on huomattavan merkittävä. Tuloksen mukaan henkilöt, jotka ovat työtehtäviensä puolesta tiheästi yhteydessä ulkomaille kokevat työpaikkansa uhatummaksi kuin ne vastaajat, joilla kontakteja ulkomaille on vain niukasti.

8. Suomi ja maailma kärsivät – minä en

EVAn suureen Suomi, EU ja maailma -kyselyyn vastanneiden mielipiteet globalisaatiosta jakautuvat merkittävästi vastaajien henkilökohtaisten ominaisuuksien mukaan. Lisäksi on huomattavissa, että vastaajien omakohtaiset kokemukset ovat yhteydessä myös siihen, miten globalisaatio koetaan yleisellä tasolla. Vaikka yleiset näkemykset tulevaisuuden työtilanteesta ja työpaikkojen siirtymisestä halvemmän työvoiman maihin ovat varsin negatiivisia, pitää yli kaksi kolmannesta vastaajista omaa työpaikkaansa vaikeasti siirrettävänä. Kysyttäessä oman työpaikan ulkomaille siirtymisen uhasta, enää 8 prosenttia vastaajista pelkää joutuvansa lisääntyvän kansainvälistymisen uhriksi. Saman verran vastaajista on hoitanut työtehtäviä, jotka sittemmin

siirrettiin ulkomaille. Usko negatiivisiin vaikutuksiin onkin vahva, mutta vain harva uskoo niiden osuvan omalle kohdalleen. Henkilökohtaisen tason vaikutusten maltillinen arviointi vaikuttaisi sekä suomalaisten että kansainvälisten tutkimustulosten valossa myös realistiselta.

Ilmiötä tarkasteltiin myös joukolla yksiuolotteisia tarkasteluja, jossa vertailtiin eri vastaajaryhmien näkemyksiä globalisaatiosta. Tulokset olivat osittain odotettuja ja vastasivat pitkälti yleisiä käsityksiä. Tyypillinen globalisaation positiivisiin vaikutuksiin uskova vastaaja on tulosten mukaan nuori, korkeasti koulutettu mies, joka on työnsä puolesta runsaasti yhteydessä ulkomaille ja uskoo parempiin ansaitsemismahdollisuuksiin kotimaan ulkopuolella. Hän työskentelee tyypillisesti teollisuus - ja rakennussektorilla ja on johtavassa asemassa. Työpaikkansa menettämistä pelkäsivät keskimäärin alemman ammatillisen koulutuksen saaneet, paljon työnsä puolesta ulkomaille yhteyttä pitävät ja yleisesti globalisaation negatiivisiin työllisyysvaikutuksiin uskovat vastaajat. Myös vasemmiston äänestäjät ja teollisuus- ja rakennussektorilla työskentelevät erottuivat verrokkiryhmistään. Nämä tulokset tukevat pitkälti myös kansainvälisissä tutkimuksissa saatuja tuloksia, joiden mukaan innokkaimpia globalisaation tukijoita ovat nuoret, miehet sekä korkeasti koulutetut (Edwards, 2006; Magaloni & Romero, 2004; Mayda & Rodrik, 2005). Uhatuimmaksi asemansa kokivat alemman koulutusasteen saaneet, naiset, teollisuudessa, rakennussektorilla tai maa- ja metsätaloudessa työskentelevät sekä toistuvasti ulkomaille työnsä puolesta yhteydessä olevat vastaajat.

8.1. Mistä globalisaatiopelko kumpuaa?

Syitä ristiriitoihin henkilökohtaisten kokemusten ja yleisten näkemysten välillä voidaan etsiä monelta suunnalta. Vaikka ehdoton enemmistö vastaajista uskoo globalisaation tarkoittavan työpaikkojen katoamista halvemmän työvoiman maihin ja lähes kaksi viidestä uskoo kansainvälistyneen kaupan heikentävän maailmanlaajuista hyvinvointia, tukee Suomen valtio kuitenkin samaan aikaan mittavin ohjelmin suomalaisyritysten kansainvälistymistä ja pyrkii viennin kasvattamiseen. Professori Mikko Ketokivi antaa yhden mahdollisen ratkaisun ristiriitaiseen suhtautumiseen internetsivuillaan⁶: ”Tuotantoon liittyvä uutisointi on mielestäni liian yksipuolista: siinä missä tuotantolaitosten sulkemiset uutisoidaan hyvin näyttävästi, uudet investoinnit saavat selkeästi vähemmän palstatilaa.” Tämän voi syystäkin olettaa vaikuttavan kansalaisten näkemykseen talouden kansainvälistymisestä.

⁶ www.ketokivi.fi

Ajatusmalli, jonka ytimenä on äärimmäinen viennin lisäys yhdistettynä olettamukseen kansainvälisen talouden nollasummapiiristä, lienee toinen keskeinen syy negatiivisiin globalisaationäkemyksiin. Kun tarinaan yhdistetään vielä mediassa näyttävästi uutisoidut massairtisanoimiset, on lopputulos helppo ymmärtää. Syksyllä 2008 iskenyt nk. finanssikriisi on saanut useat maat harkitsemaan protektionistisia keinoja taloutensa pelastamiseksi. Tämän tarkastelun valossa myös Suomen ilmapiiri on selvästi epäluuloinen ja maaperä olisi varsin otollinen protektionistisemmalle kauppapolitiikalle. Mielenkiintoista tuleekin olemaan, miten kansainvälistä taloutta horjuttaneet tapahtumat heijastuvat suomalaisten näkemyksiin tulevassa kyselyssä.

Lähteet

- Ali-Yrkkö, J. (2006a). Ulkoistukset, toimintojen siirrot ja työpaikat kotimaassa. *Talous & Yhteiskunta*, 4.
- Ali-Yrkkö, J. (2006b). Ulkoistus ja toimintojen siirrot Suomesta ulkomaille – katsaus 2000-luvun alun tilanteesta. *ETLA Discussion Paper*, 1059.
- Ali-Yrkkö, J., & Rikama, S. (2008). Intia ja vanha EU vetävät palveluja, Kiina ja uusi EU teollisuutta. *Tieto&Trendit*, 2/2008.
- Deschryvere, M., & Kotiranta, A. (2008). Domestic employment effects of offshoring: empirical evidence from Finland. *ETLA Discussion Paper*, forthcoming.
- Edwards, M. S. (2006). Public opinion regarding economic and cultural globalization: evidence from a cross-national survey. *Review of International Political Economy*, 13(4).
- Geishecker, I. (2008). The impact of international outsourcing on individual employment security: A micro-level analysis. *Labour Economics*, 15.
- Kotiranta, A., Lundan, S. M., & Ylä-Anttila, P. (2008). Yritysten kansainvälistymisen vaikutukset kotimaan talouteen ja työllisyyteen - katsaus kirjallisuuteen. *ETLA Discussion Paper*, 1154.
- Magaloni, B., & Romero, V. *Support for Globalization and State Retrenchment in Latin America: Economic performance and partisanship*. Paper presented at the Workshop on the Analysis of Political Cleavages and Party Competition, April 2004, Duke University.
- Magaloni, B., & Romero, V. (2004). *Support for Globalization and State Retrenchment in Latin America: Economic performance and partisanship*. Paper presented at the Workshop on the Analysis of Political Cleavages and Party Competition, April, Duke University.
- Mayda, A. M., & Rodrik, D. (2005). Why are some people (and countries) more protectionist than others? *European Economic Review*, 49.
- Munch, J. R. (2005). International Outsourcing and Individual Job Separations. *Department of Economics Univ. Of Copenhagen, Discussion Papers*, 05-11.
- Statistics Denmark. (2008). *International Outsourcing. Moving Business Functions Abroad*. Copenhagen: Statistics Denmark.
- Wolfe, R., & Mendelsohn, M. (2005). Values and Interests in Attitudes towards Trade and Globalization: the Continuing Compromise of Embedded Liberalism. *Canadian Journal of Political Science*, 38(1).